

Ціотан Юрій Павлович,
аспірант кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз ННІ № 2
Національної академії внутрішніх справ

НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО УКРАЇНИ: ГЕНЕЗА РОЗВИТКУ ТА РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Корупція є одним з основних чинників, які створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави, вона негативно впливає на всі сторони суспільного життя: економіку, управління, політику, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини.

В 2015 році було створено новий антикорупційний орган – Національне антикорупційне бюро України, який є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом.

Створення та запуск Національного антикорупційного бюро України було однією з вимог Міжнародного валютного фонду та Європейської комісії для лібералізації візового режиму України з Європейським Союзом.

14 жовтня 2014 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про Національне антикорупційне бюро України».

В січні 2015 року вперше в історії сучасної України було оголошено відкритий конкурс на заміщення вакантної посади керівника державного органу. 186 кандидатів на посаду директора Національного антикорупційного бюро України подали свої документи.

16 квітня 2015 року Президент України Петро Порошенко підписав Указ № 217/2015 «Про утворення Національного антикорупційного бюро України». З цього моменту розпочалось створення нового державного органу. Першими наказами від 23 квітня 2015 року Директор Бюро затвердив структуру та штатний розпис НАБУ, 24 квітня 2015 року.

7 травня 2015 року в Бюро з'явилося власне приміщення.

16 вересня 2020 року Конституційний суд України визнав окремі положення Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» такими, що не відповідають Основному закону.

10 листопада 2021 року набули чинності зміни до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», які усунули правові колізії. З цієї дати НАБУ стало центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, але зберегло ключові засади свого функціонування: інституційну незалежність та спеціалізацію на розслідуванні корупційних та інших кримінальних правопорушень.

Для забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю НАБУ Указом Президента України №272/2015 від 15 травня 2015 року створено Раду громадського контролю при Бюро. До її складу раз на рік шляхом Інтернет-голосування обираються авторитетні громадські діячі.

5 червня 2015 року за результатами відкритого Інтернет-голосування було обрано перший склад Ради громадського контролю, до якого увійшли 15 активістів.

8 червня 2015 року обраним складом Ради громадського контролю було проведено перше засідання, на якому прийнято рішення про делегування членів Ради до Конкурсної комісії з проведення конкурсу на зайняття вакантних посад у Національному антикорупційному бюро України. З цього моменту стало можливим проведення відкритих конкурсів.

9 червня директор Бюро затвердив склад першої Конкурсної комісії.

16 лютого 2022 року Кабінет Міністрів України затвердив нове Положення про Раду громадського контролю при Національному антикорупційному бюро.

Усі працівники НАБУ, за виключенням заступників директора Бюро, призначаються на посади за результатами відкритого конкурсу. На сьогоднішній день працює три Конкурсних комісії, до складу кожної входять по три представники Ради громадського контролю. Наприкінці червня були призначені на посади переможці перших конкурсів.

25 серпня 2015 року було обрано перших 70 детективів Національного антикорупційного Бюро. 15 вересня детективи у присутності Президента України склали присягу державного службовця.

30 листопада 2015 року завершився конкурс на посаду Керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, від появи якого залежав початок розслідувань НАБУ.

4 грудня 2015 року детективи НАБУ внесли до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомості про перші три кримінальні провадження, які стосуються схем розкрадання коштів державних підприємств на загальну суму близько 1 мільярда гривень.

10 грудня 2015 року наказом Директора Національного бюро було утворене Львівське територіальне управління – перше Територіальне управління Національного антикорупційного бюро України. Повноваження (юрисдикція) якого поширюється на Львівську, Волинську, Закарпатську, Чернівецьку, Тернопільську, Івано-Франківську, Рівненську, Хмельницьку області.

Також 10 грудня 2015 року наказом Директора Національного бюро було утворене Одеське територіальне управління. Повноваження (юрисдикція) поширюється на Одеську, Херсонську, Миколаївську та Кіровоградську області.

29 червня 2016 року утворене наказом Директора Національного бюро Харківське територіальне управління. Повноваження (юрисдикція) поширюється на Харківську, Сумську, Полтавську, Дніпропетровську, Запорізьку, Луганську, Донецьку області.

Також створений новий відділ детективів у Дніпрі.

Наразі на цей час у Національному антикорупційному Бюро працює 250 детективів та, на жаль, вони не можуть охопити усі корупційні злочини в країні.

Завданням Національного бюро є протидія корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції.

Основні принципи діяльності Національного бюро: верховенство права; повага та дотримання прав і свобод людини і громадянина; законність; безсторонність та справедливість; незалежність Національного бюро та його працівників; підконтрольність і підзвітність суспільству та визначеним законом державним органам; відкритість для демократичного цивільного контролю; політична нейтральність і позапартійність; взаємодія з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями.

Виклик сьогодення – винищення корупції, яка під час війни стала гірше, ніж просто злочином.

Детективи і прокурори у 2023 році продовжили системно викривати корупцію: лише за останні пів року детективи НАБУ та прокурори САП притягнули до відповідальності 137 осіб. До суду передано обвинувальні акти стосовно дій 147 людей. Таким чином, наразі на лаві підсудних опинилася майже тисяча осіб.

Зовнішні виклики: розширення штату детективів та аналітиків НАБУ; створення незалежної експертної установи при НАБУ; практична реалізація можливості «прослуховування»; посилення ресурсної спроможності.

Станом на сьогодні терміни проведення експертизи є тим вузьким місцем, яке гальмує швидкість розслідування кримінальних справ. Чинна система експертизи не має змоги оперативно, якісно та, головне, прозоро супроводжувати всі провадження НАБУ. Бюро готове фахово і відкрито обговорювати та обстоювати нагальність цієї ініціативи.

14 листопада 2023 року уряд схвалив законопроект, який передбачає збільшення штатної чисельності Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) з 700 до 1000 посад.

Законопроектом пропонується збільшити граничну чисельність штату Національного антикорупційного бюро України з 700 до 1000 осіб, передбачивши, зокрема, збільшення кількості осіб начальницького складу з 500 до 750 осіб. Враховуючи обмежені можливості фінансування в умовах правового режиму воєнного стану, реалізувати зазначені положення пропонується шляхом передбачення у прикінцевих та перехідних положеннях проекту акту забезпечення КМУ поетапного проведення конкурсу на заміщення додаткових вакантних

посад; у 2024 році – на 100 посад; у 2025 році – на 100 посад; у 2026 році – на 100 посад.

Боротьба з корупцією – важлива «домашня робота», яку Україна має зробити на шляху свого вступу як до Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національне антикорупційне бюро України.
URL:<https://reports.nabu.gov.ua/>.

2. Про внесення змін до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» щодо посилення інституційної спроможності Національного антикорупційного бюро України»: проект Закону реєстр. 10203-1 від 14.11.2023. URL:<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43196>.

Чепурко Анастасія Ігорівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 2 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Волошин Олексій Гнатович,

старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення
та судових експертиз ННІ № 2
Національної академії внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ (ЗАСТОСУВАННЯ) ПОЛІГРАФА В РОЗСЛІДУВАННІ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Сучасна криміналістика як спеціальна юридична наука прикладного характеру має свою досить розроблену загальну теорію, відповідні наукові методи дослідження і спирається на систему окремих криміналістичних теорій і методів. На основі загальної та окремої теоретичної та методичної бази розробляються техніко-криміналістичні засоби, тактичні прийоми і методики розслідування та попередження кримінальних правопорушень, зокрема застосування поліграфа під час досудового розслідування переконливо доведено слідчою практикою в багатьох країнах світу.

Таким чином, підвищення ефективності антикорупційних процедур, що тривають в Україні, та запровадження новітніх форм протидії злочинності визначає необхідність розширення сфери поліграфічних досліджень. МВС України неодноразово зверталось до цієї проблематики, ужито низку заходів щодо запровадження комп'ютерних поліграфів у практичну діяльність органів МВС України. Протягом 2000–2002 рр. проведено відповідний експеримент у Дніпропетровській, Луганській, Донецькій, Черкаській областях та в м. Києві. Використання поліграфічних пристроїв сприяло встановленню осіб, винних у вчиненні сотень тяжких злочинів. За результатами